

Budgetpropositionen för 2016

Helena Svaleryd

Vi hälsar alla välkomna till Nationalekonomiska Föreningens möte. Jag är ledamot i Nationalekonomiska Föreningens styrelse och docent i nationalekonomi, verksam vid Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet. I dag ska vi prata om budgetpropositionen för 2016. Vi har här finansminister Magdalena Andersson och två kommentatorer, Johan Eklund från Entreprenörskapsforum och Tore Ellingsen från Handelshögskolan, som kommer att kommentera budgeten ur olika perspektiv.

Magdalena Andersson

Tack för möjligheten att komma hit! Jag tänkte börja med de ekonomiska förutsättningarna för budgeten och sedan ta upp det vi har prioriterat.

I grunden har vi i den här budgeten försökt att ta hand om det faktum att vi har haft stora underskott i de offentliga finanserna, se till att vi hamnar på en bättre bana så att vi går mot bättre offentliga finanser i takt med att konjunkturen stärks och också ta itu med det som jag kommer att fokusera på här: de två stora utmaningar som vi ser för Sverige. Dels gäller det arbetsmarknaden och det faktum att många människor som är arbetslösa skulle vilja jobba, dels gäller det de fallande skolresultat som ju är en ödesfråga för Sverige och våra möjligheter att i framtiden stå starka i den globala konkurrensen. Det är det fokus som vi har haft i budgeten och det är det fokus jag kommer att ha också här i dag.

För att börja med förutsättningarna för budgeten: Det vi ser här (i figur 1) är

utvecklingen globalt. Den övre bilden visar tillväxten i Kina, USA och euroområdet från 2014 till 2019. De här länderna representerar ganska väl det vi ser. Vi ser att många tillväxtländer har hög, men något avtagande tillväxt. Kina är ett bra exempel på detta, medan de utvecklade ekonomierna har en något lägre tillväxttakt men går mot en något stigande tillväxt under de kommande åren.

I USA är tillväxten stark under de kommande åren. Det var lite frågetecknen kring den första kvartalsciffran för i år i USA. Andra kvartalet kom ut starkare. Bedömningen är att det är tilltagande tillväxt och inte minst att arbetsmarknaden fungerar ganska väl i USA. I euroområdet ser vi positiva och stigande tillväxttal, om än på en låg nivå.

I den undre delen av figur 1 ser vi den sammantagna bilden för världen som helhet. Vi ser något tilltagande tillväxt under de kommande åren, och det som också svenska exportföretag möter är en ljusnande framtid eftersom den KIX-viktade tillväxten stärks.

Det har varit skrivelser om två länder under sommaren. För det första är det krisen i Grekland. Grekland betyder inte så mycket för svensk ekonomi även om spridningsrisken naturligtvis hade kunnat påverka den svenska ekonomin. Men nu finns ett stödpaket mellan euroländerna och Grekland, och då är också den akuta risken för i alla fall spridningspotential i det övriga euroområdet betydligt mindre än vad den var i somras.

Kina har varit det andra land som har varit omskrivet i ekonominyheterna under sommaren. Det som händer i Kina är intressant. Det stora var när Shanghai-börsen föll rejält i augusti (se figur 2).

Där tycker jag att det är viktigt att påminna om att det fall som var i augusti kom efter en väldigt kraftig uppgång. Det är en hel del bedömare som säger att det inte är självklart vilka realekonomis-

NATIONAL- EKONOMISKA FÖRENINGENS FÖRHANDLINGAR

2015-09-28

Manuset är sammanställt och redigerat av Birgit Filppa, Karin Sirén och Elisabeth Gustafsson.

Ordförande:

Helena Svaleryd

Inledare: Magdalena Andersson, finansminister

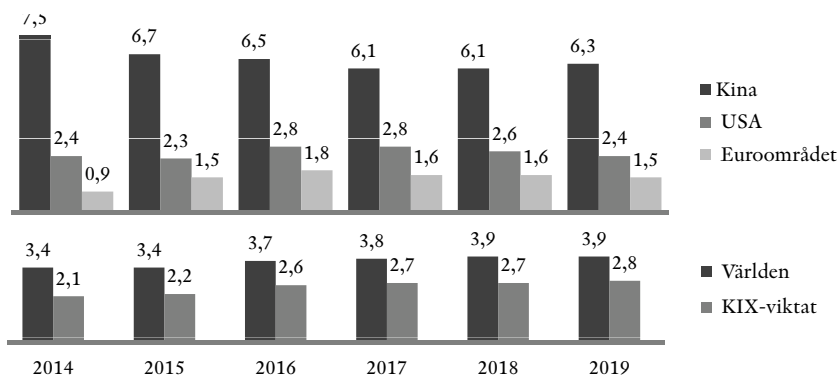
Kommentatorer:

Johan Eklund, professor och vd Entreprenörskapsforum, och Tore Ellingsen, professor vid Handelshögskolan i Stockholm

Övriga deltagare:

Torbjörn Becker, Hubert Fromlet, Erik Hegelund, Magnus Henrekson och Kari Lantto

Figur 1
BNP-tillväxt i utvalda
regioner, procentuell
förändring

Källa: Ecowin, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

Figur 2
Börsutveckling,
sammansatt index,
Shanghai-börsen

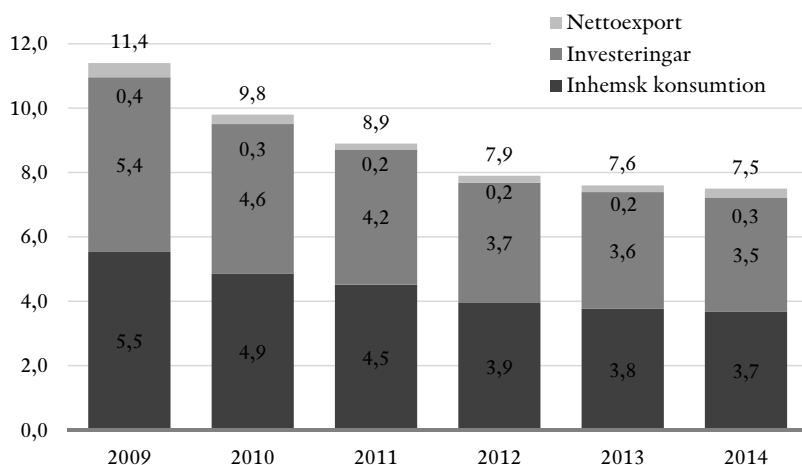

Källa: Macrobond.

ka effekter det här börsfallet kommer att ha, givet att det kommer efter en så kraftig uppgång.

Något annat som hände i Kina i samband med detta är det som kallas för en devalvering av den kinesiska valutan men som kanske snarare var ett försök från den kinesiska centralbanken att få mer av en marknadsanpassning av den kinesiska valutan. I samband med detta sjönk värdet. Det var väl snarare det som hände, men i svenska medier har det ibland beskrivits mer som en offensiv devalvering.

Det som visas i figur 3 är sammansättningen av BNP-tillväxten i Kina. Den kinesiska regimen har haft ett uttalat mål att gå från en mer investeringsdriven tillväxt till en mer konsumtionsdriven tillväxt. Här ser vi investeringarnas andel av BNP-tillväxten, och konsumtionens andel av BNP-tillväxten. Ambitionen är att minska investeringarnas andel av BNP-tillväxten, och där har man varit väldigt framgångsrik. Däremot har man inte varit så framgångsrik i att få upp konsumtionens andel av BNP-tillväxten, utan den har sjunkit.

Figur 3
BNP-tillväxt samt
sammansättning,
fasta priser, procent

Anm: 2014 års andelar av tillväxten baserat på egna antaganden.

Källa: Macrobond, egna beräkningar.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
BNP Sverige Procent, tillväxt	2,4	2,6	2,5	2,8	2,5	2,0
Arbetslöshet Procent av arbetskraften	7,9	7,6	7,1	6,5	6,2	6,2
Sysselsättningsgrad Procent av befolkningen	66,2	66,6	66,8	67,1	67,2	67,1
Finansiellt sparande Procent av BNP	-1,9	-0,9	-0,9	-0,5	0,0	0,3

Figur 4
Prognos Sverige

Anm: BNP kalenderkorrigerat. Arbetslöshet och sysselsättningsgrad givet hittills presenterade reformer, avser åldersgruppen 15–74 år. SCB har efter det att siffermaterialet i BP16 låsts reviderat underskottet för 2014 till 67 mdr kr, eller 1,7 procent av BNP.

Källa: SCB och Finansdepartementet.

Sammantaget är det alltså en lägre tillväxt i Kina än vad det har varit tidigare. Det är kanske det vi får vänta oss även framöver.

När det gäller Sverige påverkar läget i världsekonomin naturligtvis Sverige och svensk ekonomi (se figur 4). Vi ser en stark tillväxt i Sverige under de kommande åren. Vi ser en ganska kraftig

nedgång av arbetslösheten enligt prognosen, från 7,9 till 6,2 procent. Det är en ganska substantiell förbättring av situationen på arbetsmarknaden, även om regeringen naturligtvis har betydligt högre ambitioner än så och kommer att vilja se en ytterligare minskning av arbetslösheten åren framöver.

Sysselsättningen stiger och de of-

fentliga finanserna stärks rejält. Det blir i praktiken en halvering av underskottet i de offentliga finanserna. Nu kommer några att tycka att det ser konstigt ut mellan 2015 och 2016 på bilden (figur 4). Det beror på att det har varit ovanligt höga skatteintäkter på kapitalvinster 2015. De hänger helt ihop med börsen, och börsen har gått bra. Därför ligger prognoserna ganska högt när det gäller skatteintäkter från kapitalvinster, ungefär 15 miljarder kr högre än vid förra prognosen. Det är år 2015 som är ovanligt bra snarare än att 2016 är dåligt. Det är bra att känna till.

Vi går mot ljusare tider även om riskerna ligger mer på nedåtsidan än på uppåtsidan enligt den här prognosen. Kina har vi redan pratat om och riskerna där. Därutöver ser vi risker när det gäller utvecklingen i våra grannländer. Norge har problem och har, relativt Norge i alla fall, en något svagare utveckling beroende på sjunkande oljepriser. Men det är som sagt ur ett norskt perspektiv. Finland, däremot, har ekonomiska problem och har haft det ett tag. Därför kommer den finska regeringen med ett ganska stort sparpaket. Det finns alltså en viss oro för utvecklingen i våra grannländer.

En annan uppenbar risk är tillgångspriserna. Det faktum att vi har haft låga räntor under en väldigt lång tid är kanske det som har blåst upp tillgångspriserna där det kanske inte nödvändigtvis ligger fundamenta bakom. I Sverige pratar vi, inte minst i Stockholmsområdet, om bostadspriserna och om att den svenska börsen har gått väldigt bra. I USA pratar man en del om att börserna stigit ganska kraftigt. Här kan det finnas obalanser.

En annan risk är störningar på finansiella marknader. Det man kanske främst tänker på i dagsläget är det faktum att vi har divergerande penningpolitik i världen. Frågan är: När kommer den amerikanska centralbanken att höja

sin ränta och föra en mer åtstramande penningpolitik? I Europa, däremot, ser vi en expansiv penningpolitik, inte bara från svenska Riksbanken utan också från den Europeiska centralbanken. Det är klart att den divergerande penningpolitiken kan göra att det skapas ganska stora flöden på finansmarknaderna och valutamarknaderna.

En annan diskussion är vad som händer i utvecklingsländerna, där man tror att en del kapital som finns där i dag kan flyttas över till USA när amerikanerna börjar höja sina räntor och man får bättre avkastning på pengarna där. Det kan naturligtvis skapa en del turbulens på de finansiella marknaderna och också betyda någonting för utvecklingsländernas tillväxtpotential de kommande åren.

Sedan har vi euroområdet med risk för stagnation. Nu ser vi en positiv tillväxt och det är oerhört positivt, inte minst för Sverige. Euroområdet är ju vår största exportmarknad. Men det finns fortfarande ganska stora obalanser i euroområdet som kan påverka tillväxtförutsättningarna framöver. Vi har en arbetslöshet som är hög i många länder och har varit det under en lång tid. Det gör att det blir svårare för människor att komma tillbaka till arbetsmarknaden. Det är problem med statsskulden i många länder. Många länder har en stor statsskuld, inklusive t ex Tyskland, som man kanske inte så ofta tänker på. Många av de sydeuropeiska länderna har en väldigt stor statsskuld och även Frankrike. Naturligtvis kan detta påverka tillväxtpotentialerna framöver.

Så har vi den konkurrenskraftsproblematisering inom euroområdet som funnits sedan man startade och som accelererade fram till krisen, med en utveckling med stigande löner och priser som har skett snabbare i de perifera delarna, inte minst i Sydeuropa, än i t ex Tyskland, vilket skapade stora problem

i bytesbalanserna i de länderna. Där ser det bättre ut i dag än tidigare, men det hänger fortfarande kvar.

Vilka finanspolitiska avvägningar gör man i det här läget? Ja, det är en diskussion som pågår just nu bland ekonomerna som är väldigt intressant. Det vi har sett är en ganska utdragen period med låg tillväxt och en lång period med låga räntor och låg inflation.

Vad är det som håller på att hända i ekonomin? Är det så att vi långsamt är på väg till det ”vanliga” normala utgångsläget, eller är vi på väg mot något slags ”nytt” normalt? Vart man tror att vi är på väg mot har stor betydelse för vilken finanspolitik som bör drivas. Om vi tror att vi är på väg tillbaka till det normala men att återgången går lite långsammare bör man stimulera övergångsperioden och kanske följa Tores exempel, som han kommer att prata mer om senare. Om man däremot tror att vi befinner oss i ett nytt normalläge vill man säkerställa hållbarheten och vara försiktig utifrån de här nämnda förutsättningarna och verkligen inte göra som Tore föreslår, nämligen att föra en mycket expansiv politik. Då riskerar man den långsiktiga hållbarheten i finanserna.

Det är en intressant diskussion där det finns spridda uppfattningar i ekonomkåren, inte bara i Sverige.

Vad ska man tänka på när man försöker föra en väl avvägd finanspolitik i det här läget? Vi gör från regeringen den bedömningen att man behöver minska underskotten i de offentliga finanserna. Vi kan inte i en uppåtgående konjunktur fortsätta att ha underskott som vi hade förra året på 2 procent av BNP. Det är inte väl avvägt, enligt vår bedömning. Samtidigt ska vi inte göra det så snabbt att vi så att säga hämmar den återgång som vi ändå ser i ekonomin. Alltså vi kan inte fortsätta att ha så stora underskott som vi haft, men vi måste minska dem på ett väl avvägt sätt

så att vi inte hämmar den uppgång som vi ändå ser.

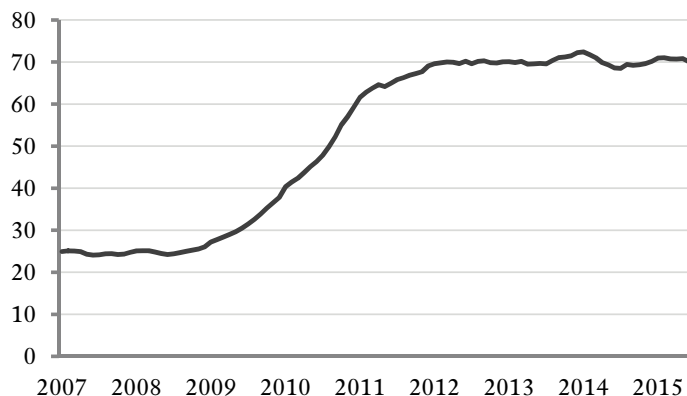
Vi menar att man behöver betala av på statsskulden men tror att man kan göra det något långsammare än vad man gjort tidigare genom att göra en övergång från ett överskottsmål till ett balansmål i de offentliga finanserna. Då fortsätter man att betala av på statsskulden, men man gör det inte riktigt lika snabbt som tidigare. Det finns många orsaker till det, och det kan jag säga något mer om senare.

Vi tror att det är viktigt – givet att vi fortfarande har en långsam återhämtning men samtidigt problem med de offentliga finanserna – att vi, när vi lägger ut pengar i budgeten, försöker få en så stor effekt på dem som möjligt för att stimulera ekonomin. När vi sänker t ex skatten för pensionärer gör vi det riktat mot pensionärer med låga inkomster som har en väldigt stor konsumtionsbenägenhet. Vi har också föreslagit höjt underhållsstöd till ensamstående föräldrar. Det hade vi med redan i vårbudgeten, och det är också någonting som tydligt går till hushåll med väldigt stor konsumtionsbenägenhet när de får extra pengar.

Vi behöver naturligtvis titta på tillväxttakten i hushållens skuldsättning. Det är oroande, kanske inte så mycket för den finansiella stabiliteten, men däremot för makrostabiliteten där det finns en risk om man har en hög skuldsättning. Om det visar sig att huspriserna är uppblåsta och huspriserna minskar finns det risk att hushållen stramar åt, inte konsumerar och drar in sin konsumtion mycket. Då får man makroekonomiska effekter.

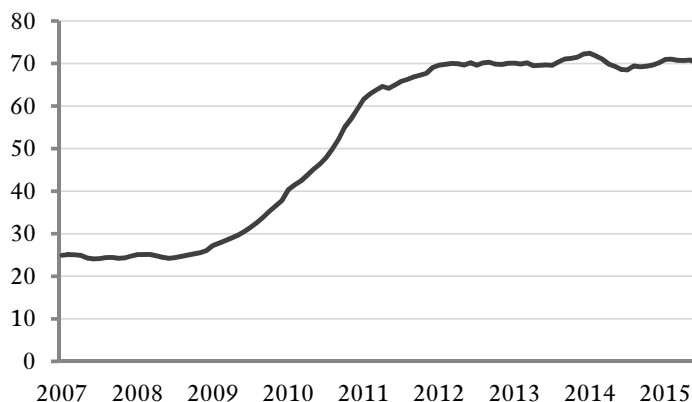
Därför kommer vi också med åtgärder i den här budgeten för ökat bostadsbyggande för att på det sättet minska tillväxttakten. Men här kommer också ett amorteringskrav i vår, som jag nu glädjande nog har ganska bred enighet om att genomföra.

Figur 5
Personer som varit
arbetslösa över två år,
15-74 år, tusental

Källa: Arbetsförmedlingen.

Figur 6
Arbetslöshet säsong-
sjusterat, 15-24 år,
procent av arbets-
kraften

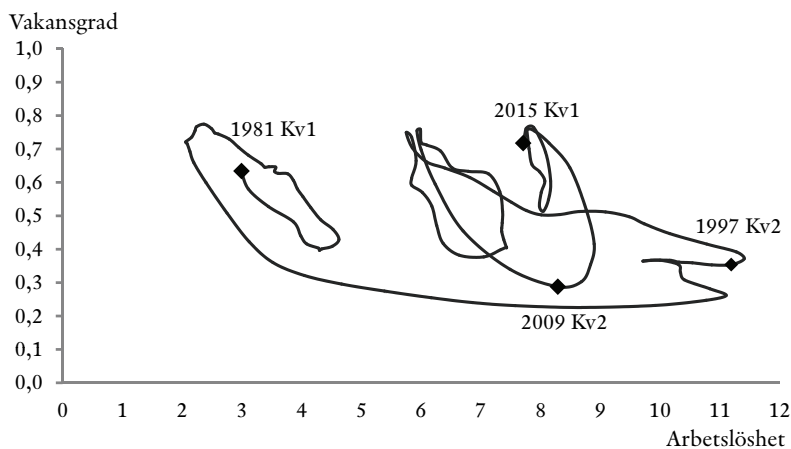
Källa: SCB (AKU).

Det är naturligtvis också viktigt att genomföra strukturellt riktiga reformer för att möta det läge vi har på arbetsmarknaden – jag kommer att tala mer om detta – så att det låga ränteläget faktiskt kan leda till investeringar i ekonomin. Vi ligger ganska lågt på privata investeringar i näringslivet, och där försöker vi också komma med åtgärder för att vidga flaskhalsar så att det blir intressant att investera.

Det är också viktigt, nu när vi är i en uppgång, att rikta insatser på arbetsmarknaden till grupper som annars riskerar att hamna långt ifrån arbets-

marknaden även i en uppgångsfas. Där ser vi också att man behöver komma med extra åtgärder. I den avvägning som vi har gjort är detta saker som vi försöker balansera mot varandra, men vi ser också vilka problem som vi behöver ta tag i.

Vi har lagt fokus på jobb och skola. Jag ska tala lite mer om det. Den första bilden här (figur 5) visar antalet personer som varit arbetslösa i mer än två år. Det växte under krisen och det var inget konstigt med det. Men det har sedan stannat kvar på en väldigt hög nivå. Över 70 000 personer har varit arbetslösa i mer än två år, och det är inte lång-

Figur 7
Beveridgekurvan
för svensk arbets-
marknad, procent,
säsongsrensad och
utjämnad data

Källa: SCB, KI, Arbetsförmedlingen och egna beräkningar.

siktigt hållbart. Ungdomsarbetslösheten är även den för hög (se figur 6).

Något som vi ser har hänt när vi tittar på statistiken och som är intressant är att matchningen uppenbart har försämrats på svensk arbetsmarknad. Här har vi en Beveridgekurva, som jag brukar behöva förklara länge (se figur 7). Men det behöver jag inte göra i den här församlingen, vilket känns skönt. Här på bilden ser vi Beveridgekurvan för Sverige. Den ser ut lite grann som en trasselsudd. Men det som är intressant att titta på är vad som har hänt från 2009 till 2015. Vi ser att arbetslösheten var hög 2009 – över 8 procent – samtidigt som vakansgraden var väldigt låg. Det är inte så konstigt. Det var precis efter en kris och då är det naturligt att det ser ut så.

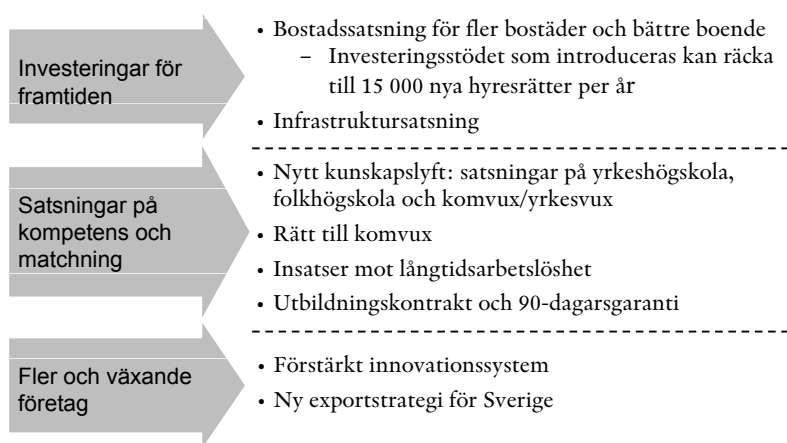
Det som har hänt sedan dess är att vakansgraden har ökat rejält, men arbetslösheten har inte fallit tillbaka. Det tyder på att matchningen fungerar betydligt sämre på svensk arbetsmarknad nu än den gjorde före krisen. Det illustreras också av hur det ser ut med nästan 400 000 arbetslösa samtidigt som man har nästan 80 000 lediga jobb. Många företag säger att de har problem. I Svenskt Näringslivs enkäter säger de

att det är problem med rekrytering. De får tacka nej till ordrar därför att de inte hittar rätt personal, och de tackar nej till expansion därför att de inte hittar rätt personal. Här finns ett rekryteringsgap på svensk arbetsmarknad där vi försöker titta på åtgärder i budgeten. Hur kan vi sluta det gapet?

Det kan naturligtvis handla om att arbetslösa inte har den kompetens som behövs. Det kan också handla om att arbetsmarknadsregionerna är för små och att pendlingen inte funkar eller att människor inte kan flytta dit jobben finns. Det här är saker som vi försöker adressera i budgeten. Bilden här visar några av de förslag som vi har i budgeten just för att adressera dessa problem.

Den ekonomiskt största satsning vi gör i budgeten är ett stort bostadspaket. Det är den största bostadspolitiska satsning som är gjord på 20 år. Den består i huvudsak av tre delar (se figur 8). Den första är ett investeringsstöd för att bygga hyresrätter, där man får ett stöd om man bygger billiga och energieffektiva hyresrätter. Detta är av en sådan omfattning att det kan räcka till ungefär 15 000 bostäder varje år. Det ska naturligtvis riktas till tillväxtregionerna, där

Figur 8
Investeringar
för jobb

Källa: Finansdepartementet.

det råder bostadsbrist. Detta är *en* del av det hela.

Den andra delen är någonting som man inte har attackerat med ekonomiska stimulanser tidigare. Det är det faktum att det råder brist på mark, inte minst i de områden där det är många olika kommuner i samma arbetsmarknadsregion. Det är kommunerna som har planmonopol och som bestämmer om det kommer fram mark som det kan byggas på och det gör de i alldeles för liten utsträckning. Det gäller inte minst Stockholmsområdet, men också andra tillväxtområden. Här försöker vi jobba med en direkt ekonomisk stimulans till kommuner som ser till att det kommer fram mark som man också kan bygga på. Det är en kommunstimulans som också omfattar pengar från vår byggmiljard. Mark som är förorenad och som man skulle kunna bygga på har vi ett särskilt, specifikt stöd för att sanera – allt för att få fram mer byggklar mark.

Vi gör också en infrastruktursatsning i budgeten. Vi gjorde en ganska stor satsning på järnvägsunderhållet förra året. Det var en nästan 20-procentig ökning av järnvägsunderhållet. Vi bygger på detta med ytterligare järnvägsun-

derhåll, men också med en del vägun-derhåll, i den här budgeten just för att vidga arbetsmarknadsregionerna.

Vi gör en stor satsning på kompetens och matchning i budgeten. Vi bygger ut komvux och yrkesvux rejält för att fler människor ska få möjlighet att gå dessa utbildningar. Vi bygger också ut yrkeshögskolorna, som har väldigt fina resultat. Nio av tio som har gått yrkeshögskolor kommer i jobb efteråt. Vi bygger även ut folkhögskolorna. Vi kommer att införa rätt till komvux för att kunna komma in på universitet. Om man har hoppat av gymnasiet har man rätt att läsa in både allmän och särskild behörighet till högskolan. Detta är ett försök att möta det faktum att vi efter krisen ser att arbetslösheten har sjunkit tillbaka bland grupper som har gymnasieutbildning eller en högre utbildning, medan arbetslösheten tvärtom har fortsatt att stiga i grupper som bara har grundskoleutbildning eller ännu mindre med sig. Detta försöker vi möta med dessa utbildningsåtgärder.

Vi gör också en del andra insatser. Som jag sade är det viktigt att människor nu kan vara med i uppgången. Vi har specifika insatser just för långtidsarbetslösa för att de ska få möjlighet att

komma lite närmare arbetsmarknaden. Bland annat gör vi en stor satsning på Samhall, som vi bygger ut med 10 procent. Men vi utökar också möjligheten till lönebidrag och lönestöd för personer som har någon form av funktionshinder för att de ska komma närmare möjligheten att få ett vanligt arbete.

Vi har sedan tidigare förslag om 90-dagarsgarantin för ungdomar med rätt till jobb, utbildning eller praktik inom 90 dagar. En central del av det är utbildningskontraktet, som innebär att ungdomar som är arbetslösa och inte har gymnasieutbildning ska få ett stöd för att kunna ta sin gymnasieexamen, bli genom att kunna kombinera studier och arbete. Det kommer att vara ett bra stöd, men det kommer också att vara ett tydligt krav. För att man ska få ut ersättning ska man också fullfölja sitt utbildningskontrakt.

Sammantaget är det en ganska omfattande utbyggnad av utbildnings- och arbetsmarknadspolitiska insatser. 56 000 nya personer får möjlighet till detta nästa år, och sedan växer det till över 80 000 årligen under mandatperioden. Av de 400 000 arbetslösa är det ganska många som kommer att få möjligheter till utbildning eller jobb i t ex Samhall eller med lönestöd och lönebidrag. Det är alltså en ganska omfattande åtgärd.

Därutöver gör vi en del på näringspolitikens sida. Vi har en ny exportstrategi. Den presenterade Mikael Damberg i dag. Poängen är att försöka lägga om det statliga stödet till export utifrån hur de nya företagen ser ut. Det är inte längre så att man börjar jobba på svensk hemmamarknad, blir bra där och sedan går ut i världen. Många företag som startas i dag är globala från dag ett. Vi försöker lägga om det statliga exportstödet för att möta denna typ av nya företag.

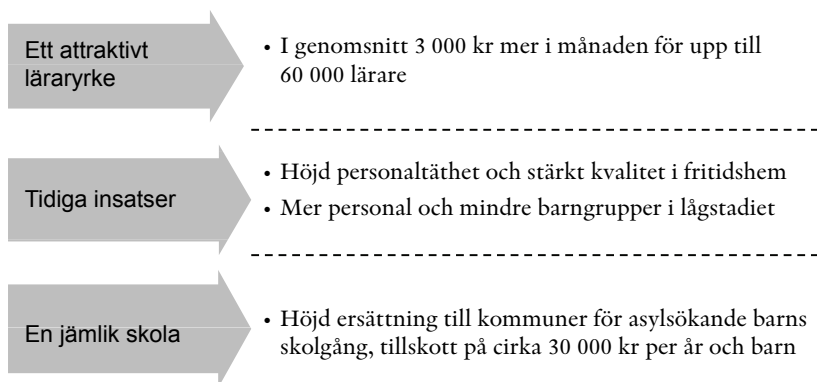
Något stort som händer i Sverige är att det är många som kommer och söker

asyl här. Det är fler som kommer nu än vad vi hade i prognoserna i budgeten, men även där har vi en hel del åtgärder för att möta detta. Bland annat har vi ett snabbspår in på arbetsmarknaden som Ylva Johansson jobbar med tillsammans med arbetsmarknadens parter. De som kommer till Sverige nu och som har yrkeserfarenhet eller utbildning inom ett område där det råder brist i Sverige ska inte behöva vänta på att komma i jobb, utan de ska snabbt komma i jobb. Där sätter vi också in resurser från statens sida för utbildning och handledarstöd.

Vi jobbar med bättre validering för personer som kommer med t ex ett legitimationsyrke som läkare, sjuksköterska eller farmaceut för att de snabbare ska kunna få sin utbildning validerad. Vi ger också mer resurser till kommuner som tar emot nyanlända. Regeringen tycker att alla länder i Europa naturligtvis ska vara med och hjälpa till i denna flyktinkatastrof, som är den största sedan andra världskriget. Det gäller också alla kommuner i Sverige; de bör också vara med och hjälpa till. Vi ökar stödet till kommunerna för att de ska kunna klara av detta uppdrag. Vi ökar också stödet till civilsamhället eftersom vi vet att många civila organisationer och privatpersoner gör ett fantastiskt arbete i dag för att stödja människor som just har kommit till Sverige. Vi behöver öka stödet till dem.

Vi gör också en hel del på skolområdet (se figur 9). Här är den andra stora klumpen, där vi avsätter en hel del resurser. I denna budget gör vi en särskild satsning på lärare eftersom vi vet att det kommer att råda stor brist på lärare framöver. Många lärare överväger att lämna yrket och vi har ett väldigt lågt söktryck till lärarutbildningarna. Vi gör en särskild lönesatsning på i genomsnitt 3 000 kr i månaden för upp till 60 000 lärare. Det är ungefär 40 procent av lärarkåren och det är en ekonomiskt

Figur 9
Investeringar för att
vända utvecklingen
i skolan

Källa: Finansdepartementet.

omfattande satsning i tremiljardersklassen. Detta ska alltså vara utöver den ordinarie lönerörelsen för lärarna. Det är ett sätt att försöka få fler att vilja stanna i yrket, att vidareutbilda sig till yrket eller att välja lärarbanan som student.

Tidiga insatser har vi satsat på en hel del sedan tidigare. I den förra budgeten kom vi med detta. Mycket av forskningen visar på att det för att vända skolutvecklingen är viktigt att börja tidigt i åldrarna. Här har vi särskilda resurser för att minska klasstorlekarna och anställa fler lärare, men också specialpedagoger och speciallärare på lågstadiet.

En jämlik skola är viktigt och i denna budget satsar vi särskilda resurser på asylsökande barn. Det kommer många asylsökande barn till skolorna nu. För att de ska få bra stöd, men också för att det ska bli bra för de barn som får nya klasskamrater, ökar vi stödet rejält – faktiskt med 50 procent – till kommuner där man har asylsökande barn i klasserna.

För att göra de här satsningarna samtidigt som vi har underskott har vi varit tvungna att vrida och vända på vad vi använder pengarna till. Det har vi gjort på en rad områden, både på utgiftssidan och på inkomstsidan. Det gör att vi i den här budgeten avskaffar en del saker som

har kritiserats för att inte vara särskilt effektiva. Det gäller etableringslotsar, kömiljard och jämställdhetsbonus, t ex. Men vi tar också bort en del skattenedsättningar. ROT-avdraget sänker vi och lägger alla dessa pengar på investeringar i bostadspaketet i stället. Allt som vi minskar ROT med går alltså till nyinvesteringar. Vi tar också bort skatterabatten för arbetsgivaravgifter för ungdomar. Den avskaffas nu för att vi ska kunna finansiera mer effektiva insatser.

Därutöver jobbar vi på en del av de områden där kostnaderna stiger rejält. Vi dämpar kostnadsutvecklingen i assistansersättningen. Den kommer att öka, men med de förslag vi har här dämpas kostnadsutvecklingen. För ensamkommande flyktingbarn har vi en ny boendeform som också sänker kostnaderna. I slutet på förra veckan presenterade vi ett stort paket för att minska sjukfrånvaron. Kostnaderna för sjukfrånvaron har ökat med över 40 procent sedan 2010 och nu ligger det i prognosen att de kommer att fortsätta öka. Därför sätter vi in åtgärder där, bl a vad gäller rehabilitering.

Sammantaget med det som har hänt sedan valet förra året är reformerna för just i år ganska blygsamma eftersom budgeten föll. I år är de på 14 miljarder.

Men nästa år är det reformer på hela 50 miljarder som sedan växer upp mot 60 miljarder. Alla dessa reformer är finansierade antingen via att vi höjer skatter eller att vi omprioriterar inom budgeten. Det gör att vi kan göra dessa satsningar samtidigt som vi halverar underskotten i de offentliga finanserna och försöker komma på en bana som är mer långsiktigt hållbar. Men det ska sägas: Hur detta ser ut kommer naturligtvis att påverkas av det antal asylsökande vi kommer att ha. Om det fortsätter att vara på de nivåer som vi har nu kan det komma att ha en påverkan.

Helena Svaleryd

Tack så mycket! Då är det dags för vår första kommentator. Vi hälsar Johan Eklund välkommen upp.

Johan Eklund

Kul att vara här! Jag skulle gärna vilja tala i mer än 20 minuter, för jag har rätt mycket att säga. Jag kommer att försöka strukturera mina kommentarer utifrån ganska färska forskningsresultat. I stort sett allt jag säger har vetenskapliga referenser. De finns längst bak i mitt material och jag delar gärna med mig av kommentarerna till dem som är intresserade. Framför allt kommer jag att dra rätt mycket om två Världsbanksrapporter. En kom 2014, och en kom 2015, och de handlar om den svenska ekonomin.

Jag kommer framför allt att fokusera på de viktigaste och mest centrala delar som regeringen själv lyfter fram i budgetpropositionen och titta på agendan för jobb. Man satsar på investeringar i utbildning och matchning och investeringar i bostäder och då framför allt hyresrätter. Jag ska även säga några ord om aktiv näringspolitik och innovationspolitik.

Jag delar bilden av vilka utmaningarna är när det gäller att skapa tillväxt i Sverige. Investering i utbildning hand-

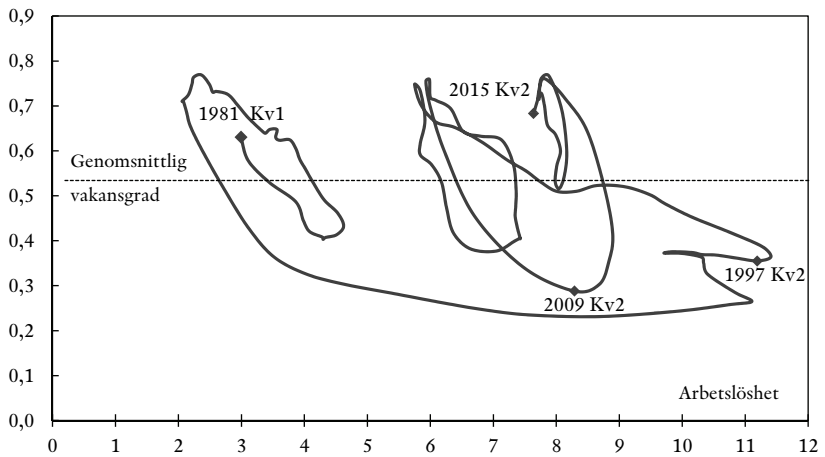
lar om att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation och om kunskaps- och innovationsdriven tillväxt. Det råder ingen tvekan om det. Det handlar om investeringar i bostäder. Vi behöver fler bostäder. Vi har en bostadsbrist som spiller över och påverkar hur effektivt matchningen på arbetsmarknaden fungerar. Vi vill naturligtvis också ha mer innovation och entreprenörskap för att ha en hållbar tillväxt och en god svensk ekonomi.

Ni får ursäkta att jag mest framför kritik mot budgeten, men eftersom jag inte har mer tid kommer jag framför allt att vara kritisk. Jag är rätt säker på att det bland de riktiga utmaningarna för Sverige finns underliggande strukturproblem som man inte angriper här. Jag är framför allt kritisk mot hur man ser på investeringar.

Jag kommer att följa de tre punkter jag har satt upp här rakt igenom. Vi börjar med investeringar i utbildning och matchning. Precis som finansministern säger har vi en kraftig uppgång i vakanstalen. Vakanstalen visar en trendmässig uppgång sedan 1990-talskrisen. De är ett mått på otillfredsställd efterfrågan från arbetsgivaren, som efterfrågar arbetskraft. För att åtgärda detta och få ned vakanstalen har vi välfärdseffekter, tillväxteffekter etc. Precis som finansministern visade (se figur 10) har Beveridgekurvan, som ni alla vet är ett mått på hur väl arbetsmarknaden fungerar, rört sig utåt. Jag tycker att det är värt att uppehålla sig några minuter vid Beveridgekurvan. För mig visar den att vi har tilltagande strukturproblem i ekonomin. Det är många länder som har det, men det finns ett land som avviker i Europa. Det är Tyskland. Där har inte Beveridgekurvan rört sig på samma sätt, utan den har legat förhållandevis stabil, vilket vi ska återkomma till.

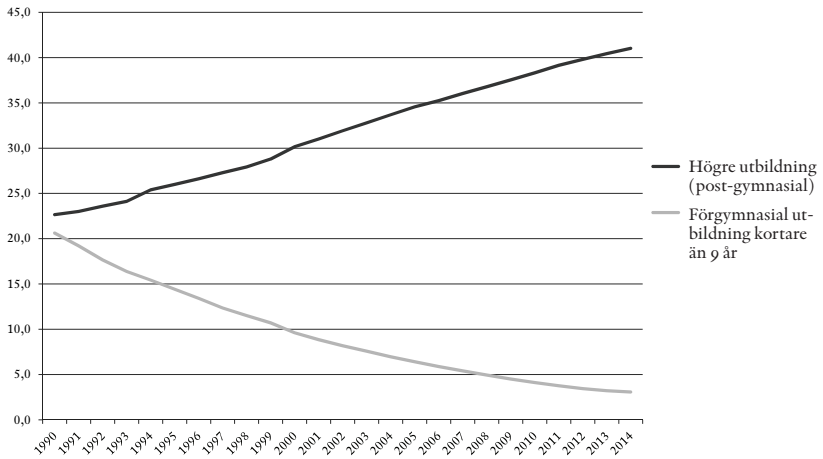
Det finns en paradox när man talar om mer utbildning och mer investe-

Figur 10
Svenska Beveridgekurvan, 1:a kvartalet 1981 till 2:a kvartalet 2015

Källa: Statistiska centralbyrån, Arbetsförmedlingen, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementets beräkningar (2015).

Figur 11
Kraftig ökning i befolkningens (26–64 år) utbildningsnivå, procent

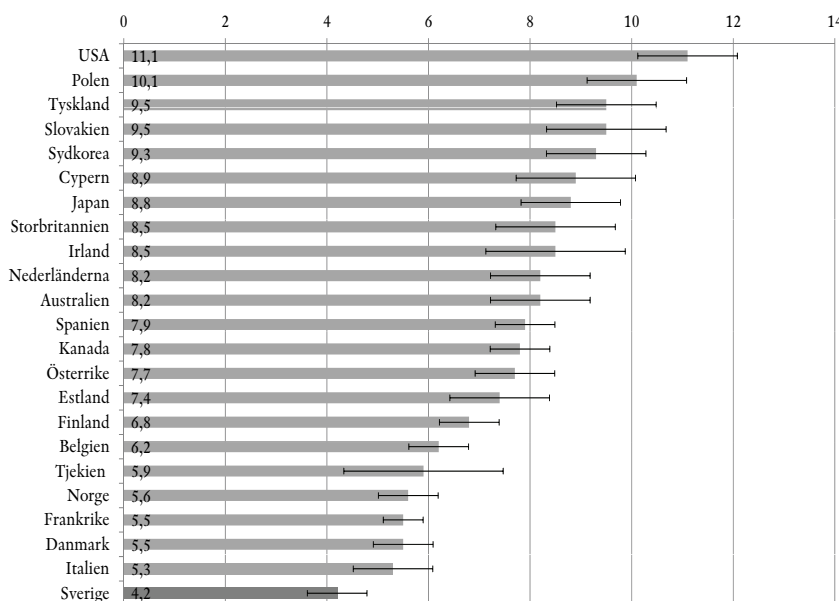

Källa: SCB (2015).

ringar i högre utbildning generellt. Det är föreställningen att detta kommer att förbättra hur effektivt arbetsmarknaden fungerar. Det är värt att diskutera denna paradox rätt mycket. Den figur ni ser här (figur 11) visar andelen personer mellan 26 och 64 år med någon form av postgymnasial utbildning, dvs någon form av högskole- eller universitetsutbildning. Den visar en ökning från 1990-talet fram till i dag från drygt 20 procent till drygt 40 procent. Det är

en mycket kraftig expansion – alltså en hundra procentig ökning under denna period. Under samma period har den andel av befolkningen som inte har mer än grundskoleutbildning minskat dramatiskt.

Givet denna bakgrund finns det en paradox: Arbetsmarknaden försämras samtidigt som man investerar väldigt mycket i utbildning. För mig talar detta återigen för att vi har ett underliggande strukturproblem. Man ställer sig frågan:

Figur 12
Avkastning på
utbildning

Källa: Hanushek m fl (2015).

Om vi kan åtgärda vakanstalen – vad är det då som efterfrågas och vilka tillväxt-effekter skulle vi kunna uppnå? Förra året gjorde vi en analys av *growth counting* där vi tittade på produktivitetseffekter för olika utbildningsgrupper. Vi tittade då på näringslivet. Under perioden 2001–10 växte svenskt näringsliv med ungefär totalt 30 procent. Det motsvarar en årlig tillväxttakt på ungefär 2,6 procent. Om man bryter upp tillväxtens olika komponenter visar sig något intressant: Ungefär 50 procent, närmare bestämt 47 procent, drivs av högutbildade som har kommit in i näringslivet. Om man tittar närmare på denna grupp visar det sig att de är oerhört högproduktiva. Våra skattningar har visat att de högutbildade – de med universitets- och högskoleexamen, treårig eller längre – jämfört med de individer som saknar högskoleutbildning är i genomsnitt ungefär tre gånger så produktiva. Deras marginalproduktivitet ligger tre gånger så högt. Men de är också en väldigt liten grupp i näringsli-

vet. De utgör drygt 20 procent. Om man räknar med hela arbetskraften handlar det om en liten grupp som är central när det gäller tillväxt. Av hela arbetskraften handlar det ungefär – mellan tummen och pekfingeret – om 10 procent.

Då är frågan: Hur ska vi genom individerna förbättra matchningen? Ett problem, som jag ser det, i Sverige är att vid internationella jämförelser ser vi att utbildningspremien, alltså den premie man får för ett ytterligare utbildningsår, är bland de lägsta i världen här. Studier som presenterades i somras i *European Economic Review* visar att Sverige har en årlig utbildningspremie på 4,2 procent. Det är den lägsta i undersökningsgruppen. Detta är bruttolönepremier. Om man sedan tar hänsyn till progressiviteten i skattesystemet blir utbildningspremien mycket låg för personer med högre utbildning.

Låt mig återkomma till exemplet med Tyskland, som jag tycker är ett bra land att jämföra med. Det kanske inte

syns så jättetydligt på bilden (figur 12) här, men Tyskland har i runda slängar dubbelt så hög utbildningspremie per år. Detta tror jag är betydelsefullt. Man ska skapa ett utbildningssystem och ett skattesystem som ger incitament för högre utbildning och för rätt form av högre utbildning.

Låt oss fortsätta på den här linjen. I denna vetenskapliga studie tittade man även på PIAAC-resultat. Det är ett mått där man mäter olika förmågor – matematisk och analytisk förmåga, språkförmåga etc. Man har tittat på hur mycket avkastning det ger om någon har hög analytisk förmåga. Det mäts i termer av standardavvikelser. Det visar sig återigen att om man ökar med en standardavvikelse i analytisk förmåga har Sverige mycket god avkastning på detta humankapital. Vi vet också att det är denna typ av kompetens som efterfrågas. Vi ser att det finns en brist. Om man gräver i matchningsstatistiken och vakansstatistiken ser man att bl a teknikkunniga och matematikkunniga är det som efterfrågas.

Min något retoriska fråga är egentligen om ett kraftigt progressivt inkomstskattesystem och hög beskattning av humankapital är förenligt med en kunskapsdriven ekonomi och en kunskapsnation.

Det finns ytterligare en dimension på utbildningspremien. Den låga skattningen för Sverige kan helt enkelt bero på att vi har en sammanpressad lönestruktur. Jag vill egentligen gå tillbaka till det som ni alla i publiken känner till: vår första mikroekonomi. Jag tillhör den grupp som tror att en effektiv arbetsmarknad förutsätter en bra koppling mellan lön och marginalproduktivitet. I individperspektivet innebär det att om nettolönen understiger marginalproduktiviteten får det incitamentseffekter.

Jag skulle hävda att i utbildningssystemet syns det i form av att många av

dem som går på högskola och universitet konsumerar utbildning snarare än att investera i den. Man utbildar sig och väljer sådant som är trevligt och roligt att läsa, men investeringsperspektivet dominerar inte. Jag skulle vilja hävda att det gör det i andra länder.

När det gäller företagsperspektivet kan man säga att om bruttolönen överstiger marginalproduktiviteten anställer inte företagen. Vi har arbetsgivaravgifter, sociala avgifter, brytpunkt för statlig inkomstskatt etc som det här har bäring på. Jag skulle kunna citera Världsbanksrapporten för 2014 som säger: "As part of a strategy aimed at creating a tax system more supportive to economic growth, there is scope in Sweden for a gradual shift in the tax burden in a way that is budget neutral, away from income taxes and toward other types of taxes".

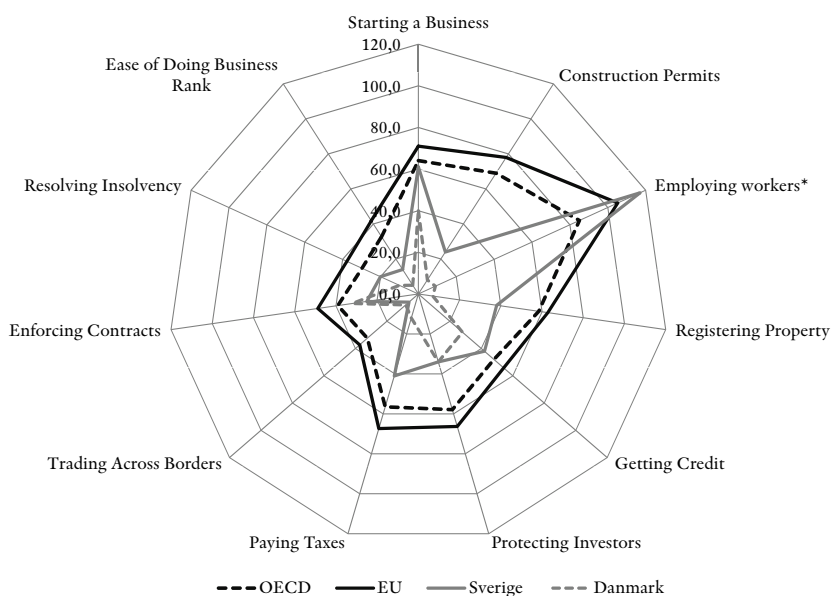
Det är egentligen min kritik mot budgeten. Det är inte att vi har progressivitet i skattesystemet. Det har vi haft länge, så det är ingen ny kritik.

Jag ska då gå över till investeringar i bostäder. Jag vänder mig lite mot terminologin, att man säger att det är investeringsproblem här. Bostadsbristen är inte primärt ett investeringsproblem, utan det finns underliggande strukturproblem. Som finansministern sade är det framför allt höga priser i storstäderna. Mellan tummen och pekfingeret ligger Tobins Q, dvs förhållandet mellan marknadsvärdet och nybyggnationspriset, på mellan 2 och 3 i storstäderna, minst.

Det är inte fel på incitamenten att bygga om man får tillgång till mark, men vi har ett problem med ineffektiv markanvändning och inlåsnings på bostadsmarknaden. Där har vi, precis som finansministern nämnde, problem med plan- och bygglagen, byggmonopol och byggprocesser. Och vi har problem med hyresregleringar.

Det här är ingen ny kritik, utan det

Figur 13
Cost of Doing
Business 2014

* Avser 2010.

Källa: Världsbanken.

är väl dokumenterat av Assar Lindbeck, Ingemar Ståhl och en del andra. Jag misstänker att jag tillhör tredje eller fjärde generationens ekonomer som är kritiska mot det här systemet. Det är mycket väldokumenterat, skulle jag vilja säga.

Jag inser naturligtvis att det är politiskt väldigt svårt att göra någonting åt det, men jag får återigen betona att det är ett problem.

För att gå tillbaka till Världsbanksrapporten vill jag citera från den globala *Doing Business*-rapporten. Det är inte en rapport som gäller den svenska ekonomin, utan den globala. I den lyfter man Sverige som ett exempel på hur man inte ska göra. Man skriver: "Consider the example of Sweden ... Many researchers agree that administrative barriers to new construction are one of the two main factors (the other being rent control policies) that have led to a housing shortage in Sweden over the past decade".

Återigen: Jag tror att det är det här

man behöver åtgärda i stället för att nödvändigtvis investera i hyresrätter. Det är inget fel med investeringar, men man behöver ändå se över hur hyresregleringen ser ut och lösa problemen så att vi minskar inlåsnings effekter på bostadsmarknaden och får till stånd en effektivare markanvändning.

Några ord om aktiv närings- och innovationspolitik: Jag är inte nödvändigtvis kritisk mot den per se, men jag skulle vilja betona att de riktiga och förmodligen viktigare faktorerna för att få svensk ekonomi att fungera väl är en stor mängd av institutionella ramvillkor, spelregler. Det är ett annat perspektiv och det går inte att sätta fingret på *en* åtgärd för att åtgärda strukturproblemen i ekonomin.

Det jag gärna skulle se är att man när det gäller strukturreformer i svensk ekonomi mer jobbade efter exempelvis det spindeldiagram (figur 13), baserat på Världsbankens *Doing Business*-ranking, som mäter hur lätt eller svårt det är att

bedriva näringslivsverksamhet och företag och som egentligen är ett mått på förutsättningar för entreprenörskap. Ju närmare origo man är, desto bättre. Jag skulle gärna se att regeringen hade en strategi för att successivt skjuta de olika faktorerna närmare origo.

Det här är inget lätt arbete; det är ett enormt arbete. Det finns en entreprenörskapsutredning som pågår och som har det i uppdrag, så det finns förhoppningar om att det kommer fram saker här. Men vi kan ta som exempel dimensionen *Resolving Insolvency* i figuren. Företrädansvar skulle man kunna titta på i Sverige, förbättra och föra in det som standard. Det är en väldigt liten reform i det stora hela, men den är ändå viktig. Vi kan ta dimensionen *Employing Workers*. Sverige är så att säga *off the chart* i den här dimensionen, och det är den svenska arbetsrätten som avviker rejält. Vi kan jämföra oss med Danmark och se på *flexicurity* i förhållande till den svenska arbetsrätten.

Det finns andra saker som man kan överväga. Turordningsreglerna är en sådan. Den ekonomiska analysen visar att det finns produktivitetseffekter och tillväxteffekter av att ta bort turordningsreglerna.

När det gäller alla de här dimensionerna finns det ett tydligt samband, åtminstone korrelationsmässigt, med hur villkoren i *Doing Business*-indikatorerna från Världsbanken korrelerar med entreprenörskap. När man förbättrar rankningen ökar entreprenörskapet. Här skulle jag gärna vilja se en strategi.

För att sammanfatta: I budgeten ser vi satsningar på utbildning och matchning och investeringar i bostäder och aktiv närings- och innovationspolitik. För att starta diskussionen ska jag säga att jag ställer mig tvivlande till att man utan att angripa de mer djupliggande strukturproblemen i svensk ekonomi kommer att skjuta in Beveridgekurvan.

Vi kommer inte att nå Europas lägsta arbetslöshet, inte om man vill få ned den långsiktiga strukturarbetslösheten. Jag ser inte att mer resurser till utbildning är en väg till lösningar. Lösningen är mer: Hur och vilka incitament har man för att välja rätt utbildning och satsning på humankapital? Då är inkomstskattehöjningar inte en bra idé.

Subventioner vid anställning tror jag inte heller är en lösning. Det kan naturligtvis teoretiskt vara en lösning för att hantera det faktum att många individer inte når upp till tröskeln till marginalproduktivitet och att de inte är tillräckligt värdeskapande för att gå in på arbetsmarknaden. Men jag tror att det finns en uppenbar risk för snedvridningar när man inte satsar på generella lösningar.

Investeringar i hyresrätter tror jag inte löser de underliggande strukturproblemen. Jag tror att vi på lång sikt behöver hantera och avskaffa hyresregleringarna och få till stånd en effektivare markanvändning. Jag vet att det finns en risk att man får springa ut från den här församlingen när man nämner det, men jag tillhör dem som tror på att införa någon intelligent markskatt som ger incitament för effektivare markanvändning och minskar inlåsnings effekterna. Det skulle ge utrymme för att exempelvis minska progressiviteten i inkomstskatteskallorna.

Aktiv närings- och innovationspolitik: Det löser nödvändigtvis inte de stora regleringsmässiga och strukturella problemen i ekonomin, men det institutionella ramverket är viktigt. I rättvisans namn ska jag säga att det institutionella ramverket är förhållandevis gott i Sverige. Vi ligger på åttonde eller tionde plats globalt av 183 länder, så vi ligger rätt bra till, men det finns utrymme för förbättring av det institutionella ramverket. Jag tror att det är viktigare än en aktiv närings- och innovationspolitik.

Tore Ellingsen

Tack för att jag fick komma hit! Jag åt middag med en politiker en gång. Hen berättade att politik i mångt och mycket handlar om upprepning. Man får säga samma sak igen och igen. Som forskare bör man göra motsatsen. Vetenskaplig publicering premierar det nya. Tidskrifterna strävar efter originalitet, stringens och samhällsrelevans. Det bästa man kan göra som forskare är därför att säga något helt nytt och samtidigt gediget om aktuella stora samhällsproblem. Härefter ligger förstås en svårighet. Om man vill säga något som både är nytt och vetenskapligt hållbart finns en överhängande risk att man inte blir färdig med forskningen förrän problemet är löst, eller åtminstone överspelat för stunden.

När David Domeij och jag påbörjade vårt projekt om penningteori för sex år sedan var det därför inget svårt beslut att fokusera på grundforskningen och lägga åt sidan alla ambitioner att bidra till den aktuella debatten om krisen. Det var med desto mer blandade känslor som vi under de två senaste åren gradvis insåg att forskningen kanske skulle hinna bli klar innan krisen blev det och att den skulle ha politisk relevans.

Nu uppstod en del samvetsfrågor, exempelvis: Hur ska man prioritera mellan grundforskning och aktuella tillämpningar? När bör man förmedla sina insikter till politiska beslutsfattare och en bredare allmänhet?

Vi bestämde oss för att prioritera forskningen ytterligare ett slag, med ett undantag: När vi råkade träffa politiker och byråkrater i informella sammanhang berättade vi en viktig sak som vi hade kommit fram till, nämligen att skälen för att bekämpa krisen med hjälp av finanspolitiska stimulanspaket är ännu starkare än vad den nykeynesianska doktrinen säger.

Anledningarna till det är två: För det första bortser den nykeynesianska

modellen från långsiktiga kopplingar mellan statsskuldspolitiken och prisnivån. För det andra har den nykeynesianska doktrinen, liksom många andra av våra standardmodeller, med stor sannolikhet en alltför pessimistisk syn när det gäller statsskuldens reala kostnader. Det är en syn som den har ärvt av Knut Wicksell, Milton Friedman och Robert Barro när den i stället kanske borde ha lärt av Maurice Allais, Paul Samuelson, Peter Diamond och Jean Tirole.

Nu i dagarna har vi gjort ett undantag till. Vi har börjat offentligt argumentera för ett stimulanspaket i form av transfereringar till hushållen. Argumentet är att Riksbanken inte ensam klarar av att sköta stabiliseringspolitiken, vilket kanske allra tydligast visas av att inflationen är noll och har varit det i mer än två år.

Om man inte når inflationsmålet uppstår en rad olyckliga effekter. Det blir ledig kapacitet inom företagen. Reala priser tenderar att vara för höga, i synnerhet inom branscher där priserna är stela neråt. Det blir ledig kapacitet utanför företagen. Reallönerna blir högre än de var avsedda att bli, med alltför låg sysselsättning och alltför hög arbetslöshet som resultat.

Det blir för låga investeringar därför att realräntan blir för hög om den nominella räntan nått sin nedre gräns. Slutligen blir det risk för konflikt på arbetsmarknaden. Det blir också svårigheter att avtala nya priser och löner på grund av osäkerhet om inflationen.

Det här verkar vara ett enkelt och snabbt *case*. Men låt oss ändå titta på invändningarna mot vårt förslag.

Den första invändningen är att andra ekonomer, exempelvis Finanspolitiska rådet, tycker att regeringen inte uppfyller överskottsmålet. Vad svarar vi på det? Jo, för det första är det ingen invändning mot vårt förslag alls. Det finns ingen motsättning mellan att sköta långsikt-

tiga strukturella åtaganden och att sköta kortsiktiga konjunkturella åtaganden. Tvärtom, en anledning till att ha solida ramar är precis att det ger utrymme för konjunkturåtgärder.

För det andra är överskottsmålet alltför ambitiöst på lång sikt. Det är inte meningsfullt att en stat ska vara nettofordringshavare. Om ett land ständigt har fullt i ladorna betyder det att man å hela befolkningens vägnar tackat nej till en stor gratislunch. Jag återkommer till detta.

Det finns flera invändningar. En annan invändning som man hör ibland är att Riksbanken har läget under kontroll. Ta t ex Riksbankens aktuella inflationsprognos (september 2015). Där kan det synas som att man har läget under kontroll, eller hur? Inflationen kommer alldeles runt hörnet. Det är bara ett litet problem med detta och det är att Riksbanken sade exakt samma sak för ett år sedan och för två år sedan. Inflationen var alldeles runt hörnet i september 2013 också.

Vad är det som tyder på att Riksbankens modeller av världen plötsligt har förbättrats nu? Enligt Prosperaenkäten är penningmarknadens aktörer inte alls övertygade. Inom två år tror intervjupersonerna att inflationen ligger på 1,1 procent. På sin höjd tror de att inflationen kommer tillbaka till målet om fem år. Faktum är att under de senaste åren har Riksbanken inte ens kunnat förutspå sitt eget beteende. Men inget ont om Riksbanken; internationella marknader tycks ha liknande problem med prognosförmågan.

Jag tror att man får dra slutsatsen att befintliga kartor stämmer rätt så illa med terrängen, åtminstone efter 2008.

Finns det flera invändningar då? Ja, en tredje invändning är att det finns en risk att hushållen sparar alltihop. Jag orkar inte ens gå in på det. Erfarenheterna från USA tyder tvärtom på att merpar-

ten av stimulansen spenderas väldigt snabbt. Det finns ingenting som tyder på att det skulle vara väsentligt annorlunda i Sverige. Det här är ytterligare ett av väldigt många exempel på att förutsättningarna bakom s k ricardiansk ekvivalens inte håller i praktiken. Man kan undra vilken förutsättning bakom den modellen som är fel. Jag vill tro att det är förutsättningen om den kompletta marknaden. I modeller med inkompletta marknader och med osäkerhet på individnivå är det mycket lättare att förklara beteenden av det här slaget såväl på mikronivå som på makronivå. Men det här är ingen akademisk föreläsning, så vi hoppar till nästa punkt.

Den fjärde invändningen är: Det är ju så kostsamt med skuld. Men är det verkligen det? För det första är det skuldkvoten som betyder någonting för kostnaden, i synnerhet nettoskuldkvoten.

Om inflationen ökar i takt med den nominella skulden och ingenting händer med produktionen blir skuldkvoten oförändrad. Om produktionen ökar i paritet med skulden och ingenting händer med inflationen blir skuldkvoten även då oförändrad.

Det är klart att det inte är endast vi som påstår att både prisnivå och produktion kommer att respondera på stimulansen. Det finns en uppsats från i juni av Corsetti och Müller som diskuterar effekterna av finanspolitiska stimulanser när man har nått nedre gränsen för räntan. Även i deras modeller får man liknande effekter som i våra.

Slutligen: Även om skuldkvoten går upp är det knappast någon större belastning på hushållen. Den är sannolikt för låg och den bör gå upp någon gång.

Låt mig därför till slut säga några ord om överskottsmålet. Om vi håller fast vid överskottsmålet kommer staten på lång sikt att bli en nettofordringsägare. Som Finanspolitiska rådet föredömligt illustrerade i sin rapport från 2014

(s 168–171) är det så att om vi antar att nominell BNP ökar med 4 procent under året kommer 1 procent överskott att räcka för att upprätthålla en nettotillgång på 25 procent av BNP. Om överskottet i stället sätts till noll kommer nettovärdet av de räntebärande tillgångarna att gå mot noll. Staten måste då låna till att finansiera sina pensionsystem och räntebärande tillgångar och vi får en bruttoskuld på i runda slängar 20 procent av BNP.

Vilken skuld är önskvärd? Här är Finanspolitiska rådet mer svävande, men jag har svårt att tro att det skulle vara välfärdsmissigt optimalt att staten samlar på sig finansiella tillgångar om den inte behöver det. Vilken nettoskuld (S) som då är önskvärd beror på vad man tror om statens lånekostnad (r), vad man tror om tillväxttakten i ekonomin (g) och om den marginella lönsamheten av möjliga investeringar.

Låt mig till slut bara antyda två ansatser till att tänka på det problemet. Det är två väldigt förenklade ansatser. Den ena ansatsen ser bara till konsumtion och bortser i princip från investeringar. Om räntan är lägre än tillväxttakten och båda är konstanta bör man förstås bara låna så mycket som man kan.

Om r är lägre än g vid låg upplåning, men sedan blir högre så att r blir en funktion av S , skulden, blir det en avvägning. Om man då enbart funderar på *steady state*-konsumtionen maximerar man det primära underskottet, som är produkten mellan skulden och g minus r . Rimligtvis är man mer otålig än så, så antagligen skulle man ändå låna lite mer. Om man är väldigt tålmodig, men om räntan är högre än tillväxttakten, vill man såklart sätta skulden lika med noll. En väldigt tålmodig person vill inte betala räntor på en positiv skuld som är högre än tillväxttakten. Det blir kostsamt. Det skulle eventuellt vara Finanspolitiska rådets tes.

I den andra ansatsen tänker man även på investeringar; när man lånar pengar ska man också investera. Om man kan låna till investeringar, I , och I är lika med S , och om vi tittar på lånefinansierade investeringar, är en dimension av det problemet att man maximerar skillnaden mellan det investeringen producerar, $F(I)$, och vad det kostar att finansiera den, $I(1+r(I))$. Om man skriver ned detta maximeringsproblem, och bortser från eventuella snedvridande skatter (som skulle påverka välfärdseffekten av att ändra r), ser man att marginalavkastningen för investeringen måste vara lika hög som marginalkostnaden för att göra det. Denna marginalkostnad är lika med räntan plus den kostnad man får av att räntan marginellt går upp multiplicerat med skulden.

Hur ska man tänka på de här termerna? Marginalavkastningen borde då vara lika med kalkylräntan, om kalkylräntan är rätt satt. Hur många är det av er här som vet vilken kalkylräntan i Sverige är? Finansministern? Nej, det är inte så många som vet det, men den är 3,5 procent. Om vi då har elasticitet av räntan för skulden av samma storlek som i USA – det är nämligen så att räntan går upp med ungefär 2–3 punkter per procentenhet på skuldkvoten – och man sätter r till i runda slängar 2 procent, vilket är väldigt högt i dagsläget, får man det till att skuldkvoten skulle bli mellan $1/2$ och $3/4$. Det skulle vara en rimlig siffra för skulden med den här kalkylräntan.

Man kan gå tillbaka och tänka på vad det blir om Finanspolitiska rådet har tänkt rätt, i stället. Om skulden ska till noll måste man ha en kalkylränta som är lika med realräntan. Finanspolitiska rådet säger att realräntan kan förväntas vara ungefär 2 procent vid en (önskvärd) nettoskuld runt noll. Då anser rådet, om jag har förstätt saken rätt, att kalkylräntan i Sverige är 1,5 procent för hög, fast de aldrig nämner det.

Det är visserligen inte på det här sättet som man har bestämt vare sig diskonteringsränta eller skuldnivå i Sverige, men kanske är det ungefär så man borde göra. Om man bestämmer de här två simultant får man ett bättre system.

Under de senaste två-tre veckorna har jag upprepat mig oftare än vad jag har brukat göra under många år. Jag har argumenterat för transfereringar till hushållen i en tidningsintervju, i en debattartikel på Ekonomistas, på *DN Debatt* och nu här i kväll. Låt mig därför avsluta med att tacka den person som har berättat för mig om upprepningens nödvändighet i politiken – Magdalena Andersson.

Helena Svaleryd

Tack! Vi fick flera kommentarer här från olika håll. Johan efterlyste andra strukturåtgärder och ifrågasatte skattechöjningar på humankapital i Sverige, där avkastningen på humankapital i jämförelse med andra länder är relativt låg. Det var en av dina poänger. Tore tycker att vi ska ge pengar till hushållen och öka statsskulden.

Magdalena Andersson

Jag skulle kunna tala i 20 minuter nu, men det ska jag inte göra för vi vill ha tid för lite frågor. Men jag ska försöka kommentera några saker lite kort.

Det är jätteintressant att diskutera avkastning på humankapitalet. Men det som jag tycker är viktigt att bära med sig är att söktrycket till universitetsutbildningarna är högre än någonsin. Det är fler ungdomar än någonsin som vill läsa på en högre utbildning. Vi har alltså inget problem med att ungdomar inte vill utbilda sig. Sedan kan man säkert diskutera om de väljer rätt saker; fler borde t ex bli lärare. Men söktrycket är högt. Det låga löneläget för akademiker, inte minst i offentlig sektor, spelar också in. Där är det också en skattefråga, natur-

ligtvis. Det var intressant att du sade att man borde sänka skatten på arbete, men sedan hade du inte riktigt några förslag. Du nämnde markskatt, men den räcker kanske inte så jättelångt om du ska sänka beskattningen på arbete. Jag tar gärna emot fler tips på skattechöjningar, så ska jag be mina medarbetare att anteckna flitigt här. Det ser vi fram emot.

Jag tycker absolut att det är intressant att diskutera bostadsmarknadens funktionssätt. Det vi gör nu är att lägga fram ett paket för att få upp nybyggnationen. Vi försöker attackera det problem som du pekar på med kommunernas planmonopol och att det inte kommer fram tillräckligt mycket mark. Det är ett sätt som vi inte har testat förut och det ska bli intressant att se vilken effekt det får.

Däremot vill jag säga att plan- och bygglagen inte är så annorlunda nu jämfört med hur den har varit under en ganska lång period. Hyresregleringar har vi också haft under en lång period, även om de faktiskt lättade en del i och med presumtionshyrorna. Men det har varit väldigt olika bostadsbyggande trots att vi har haft ett ungefär likartat regelverk. Där finns såklart någonting annat än bara det som du pekar på. Bara plan- och bygglag och hyresreglering har svårt att förklara alltihop vad gäller att det inte byggs mer än vad det gör. Det måste rimligen finnas andra faktorer också bakom detta.

Det hindrar inte att man ska göra saker. Presumtionshyrorna finns där, och när man talar med byggbolagen säger de att det är lönsamt att bygga i områden där det finns en högre efterfrågan. Det behövs förstås också personer med inkomster som kan betala de höga hyrorna. Men självfallet behöver man också titta på plan- och bygglagen. Regeringen kom t ex med uppluckring av reglerna för buller ganska nyligen. Den förra regeringen tillsatte många utred-

ningar om detta, och det finns möjlighet för den här regeringen att gå vidare med det.

Jag skulle kunna prata hur mycket som helst om detta, men nu vänder jag mig till Tore i stället. Hela ditt föredrag är superintressant, och det du har skrivit tillsammans med David är också väldigt intressant. Det breddar den politiska debatten i Sverige på ett sätt som jag tror kommer att tjäna den väl under de kommande åren. Det här är precis den idé som jag tog upp i inledningen, dvs: Vart tror vi att vi är? Är vi på väg in i ett läge med lite lägre tillväxt, lägre räntnivåer och lägre inflationsnivåer? Och är det något nytt i ekonomin? Eller tror vi att det bara är en långsammare återhämtning? Det är det som är vägvalet för vilken politik man förespråkar. Du drar slutsatsen att vi långsamt är på väg till det gamla normala, så att säga, och att man då behöver stimulera mer.

Vi hade en diskussion på vårt seminarium i Almedalen. Det man kan fundera över lite är om det är något skifte som har skett eller inte. Som politiker är man såklart gärna lite försiktig, för man ska stå upp för väljarna i nästa val. Då försöker man balansera i den miljö man befinner sig i. Men jag tycker att det som du kommer fram till är otroligt intressant. Det finns också en del diskussion i den nationella litteraturen om helikopterdroppande av pengar. Du får bredda debatten, men finansministern är ju ofta försiktig åt båda håll.

Johan Eklund

Jag har bara en kommentar. Det är ytterst en empirisk fråga på kort sikt vilka effekter detta får på arbetskraftsutbud etc. Lite av min poäng med att visa hög tillväxtdekomponering är att om det nu är så att det är en väldigt liten grupp som är högproduktiv som fått klara mycket av tillväxten i svensk ekonomi under de senaste årtiondena, och om denna grupp

minskar arbetskraftsutbudet, kan det göra att vi får en sammandragning som generar lägre skatteintäkter totalt. Det är alltså lite av min poäng.

Jag får erkänna att jag är förhållandevis ointresserad av de riktigt korta frågorna, jag är intresserad av strukturfrågorna. Den fråga jag ställer handlar om att jag verkligen ser det som ett problem om man har låg avkastning på humankapital. Då ser jag inte hur man ska få svensk ekonomi och kunskapsekonomi att fungera väl. Jag tror att man ska vara genuint oroad över detta. Med låg avkastning på humankapital ser vi Beveridgekurvorna röra sig utåt. Det finns en koppling där, och jag tycker att man ska ta den på allvar. Det är naturligtvis ingenting som *en* budget förändrar, utan det ligger fem till tio år bort i tiden att man ser konsekvenserna.

Magdalena Andersson

Men samtidigt har inte beskattningen av personer med utbildning varierat så mycket över den tid som du pekar på. Det kan alltså inte vara den huvudsakliga förklaringen till vad som har hänt med Beveridgekurvan. Det måste vara något annat.

Sedan handlar det naturligtvis också om löneläget, som är en annan fråga. Men just i beskattningen har det inte skett någon stor negativ förändring, i alla fall, under de tidsperioder som du har tittat på.

Johan Eklund

Absolut! Men en av mina poänger var också att sammansättningen på utbildning spelar roll. För att hänvisa till en annan ekonom, Gary Becker, vet vi från hans resonemang att det finns en konsumtionsdimension och en investeringsdimension i högre utbildning. Jag är bekymrad över att det i balansen och det institutionella ramverket är för mycket som ger incitament för att läsa det som

är kul, precis som Magdalena Andersson nu säger. Det är ett tydligt mönster i att analytisk förmåga har en låg avkastning. Inkomstskattebiten är en del. Studiestödssystemets utformning är en annan. Man skulle kunna göra en lång lista med faktorer som påverkar incitamentsstrukturerna. Egentligen handlar det i den långsiktiga diskussionen om huruvida man tror på betydelsen av incitamentsstrukturer för hur väl ekonomin fungerar.

Jag ska göra en kort kommentar till Ellingsen också: Min ingång i ekonomin är att se mikrofundamenten, förutsättningarna för dessa och de institutionella ramvillkoren. De är en förutsättning för att makroekonomin ska fungera väl. Det är därför jag har denna utgångspunkt.

Tore Ellingsen

Låt mig bara göra en kort kommentar till detta. En sak som vi alla tre talade om var Beveridgekurvan. Ni hade båda bilder på den, men det hade inte jag.

Magdalena Andersson

Jag är jätteglad att det är fler i svensk ekonomi som talar om Beveridgekurvan och tycker att den är intressant.

Tore Ellingsen

Jag hade som sagt ingen bild på den, men däremot nämnde jag arbetslösheten. Det är väl ganska klart att om reallönerna plötsligt hamnar 5–6 procent högre än vad arbetsmarknadens parter hade tänkt för vissa grupper blir inte de grupper som förut låg precis på marginalen attraktiva. De slås ut. Jag tror inte att man kan bortse från att det spelar en rätt så viktig roll. Då vill det till att arbetsmarknadens parter vet vad de kan planera utifrån. Nu visade det sig vara felaktigt att tro att inflationsmålet skulle hålla över de senaste två-tre åren. Jag tycker att det är hemskt olyckligt. Det finns beräkningar på att en hel del av den

arbetslösheten har med detta att göra; det vet vi nästan helt säkert.

Hubert Fromlet

Jag har två frågor. Den ena är till Magdalena, den andra möjligen till Tore, men ni får avgöra vem som ska svara.

Den första frågan gäller Kina. Kan du, Magdalena, precisera lite varför du är orolig för utvecklingen i Kina? Är det så att du och ni på finansdepartementet i första hand ser en kinesisk exportförsvagning som framkallar problem och tveksamheter? Är i så fall exportförsvagningen i huvudsak konjunkturrell? Eller kan det främst vara strukturproblem på exportsidan, att man kanske inte är lika konkurrenskraftig längre vad gäller vissa produkter? Eller ser ni i första hand negativa tillväxteffekter som härrör från det spar- och reformpaket som lanserades och påbörjades för ungefär två år sedan – att det helt enkelt handlar om en logisk, åtföljande inbromsning av tillväxten? Jag ser hellre 6 eller 6,5 procent tillväxt i Kina med en strukturellt bättre underbyggd tillväxt än 7 procent eller något mer med artificiellt uppbackad tillväxt. Var ligger med andra ord orosmomentet?

Den andra frågan är till Tore. Jag vill inte ställa den frågan till Magdalena, för hon vill eller kan inte svara på den – ursäkta mig! Jag är lite orolig i dag när centralbankerna för en politik med konsekvenser som egentligen inte hör hemma hos en centralbank, utan snarare inom en regerings ekonomiska politik. Inkomstfördelningen förändras av lågräntepolitiken, och det är ganska självklart. Penningpolitiken har också en del inverkan på kapitalmarknaderna. Centralbanker utomlands och Riksbanken har delvis stora obligationsinnehav. Vissa centralbanker äger t o m aktier. Kan centralbankerna genom den på senare år förda penningpolitiken framkalla negativa effekter på förmögenheter och

sparande via de låga räntorna? En del centralbanker har nog hamnat för långt utanför sina egentliga ansvarsområden. Därmed kan t o m centralbankernas oberoende på sikt undermineras.

Magdalena Andersson

Anledningen till att man håller ögonen särskilt på Kina är att det är en av världens största ekonomier och det som händer i Kina är viktigt för vad som händer i den övriga världsekonomin. Därför är det som händer i Kina viktigt. USA är en annan viktig spelare och där går det bra. Därför håller man ögonen lite extra på Kina samtidigt som vi vet, precis som du påpekar, att man försöker göra en reformering av den kinesiska ekonomin.

Du har en poäng i att om man har uppblåsta tillväxtsiffror för att man har en investeringstakt som inte är långsiktigt hållbar är det naturligtvis bra om man kan se en långsiktig tillväxttakt på en bra nivå. Här finns naturligtvis också en oro för den höga investeringstakt som man har haft. Man har efterlämnat skulder i en del regionala banker, t ex, som kan påverka tillväxtförutsättningarna under de kommande åren. På så sätt är det inte nödvändigtvis något fel att göra omläggningen, men det är klart att det är en svår omläggning. Därför tror jag att det är viktigt att ha ögonen på hur man lyckas med den.

Det är klart att när det gäller den turbulens som var kring valutan finns det en önskan att även den kinesiska valutan ska kunna vara som en reservvaluta i världen. Det försök man gjorde till att öppna upp för mer av en marknadsvärdering av valutan ledde till en sänkning av värdet på så sätt att man var tvungen att stänga. Nu vet vi ju inte exakt vad som har hänt, men man har inte kunnat öppna upp på det sätt som man kanske hade planerat. Det är någonting som det är viktigt att hålla ögonen på för att se vad en rimlig marknadsvärdering

egentligen är i förhållande till hur det ligger i dag. Om det är en stor obalans däremellan vet man inte hur långsiktigt hållbart det är att ha valutan på den här nivån.

Tore Ellingsen

Om jag får svara på detta är jag väldigt imponerad över centralbankscheferna. Jag tycker att man har gjort ett utomordentligt jobb i USA. Draghi har också efter det att han började på ECB gjort ett helt fantastiskt jobb. Men alltför mycket ansvar har legat på dem. Finanspolitiken i USA tycker jag i stora drag har varit bra. Även om USA nu har drömsiffror jämfört med vad vi har för tillfället tror jag att de skulle ha kunnat vara ännu lite mer aggressiva, om jag får gissa. Men det är svårt att säga. Jag tycker att deras finanspolitik har varit bra.

Men Europas finanspolitik har varit helt katastrofal, och jag tror nästan att hela skillnaden mot USA är att vi har haft mycket sämre finanspolitik. Vi skulle kunna föra en amerikansk finanspolitik, och det hoppas jag att vi kanske kan få.

Torbjörn Becker

Jag vill koppla tillbaka till avvägningen mellan finanspolitik och penningpolitik, för det är där den stora frågan ligger: Var ligger ansvaret? Vilka risker är förknippade med den arbetsfördelning som vi har i dag? Nu fokuserar vi på finanspolitiken: Vad skulle riskerna vara om vi hade större budgetunderskott, skulle finanspolitiken bli mer riskabel om vi hade större budgetunderskott? Om alternativet är att Riksbanken stimulerar så att vi i stället får en snabb skulduppbyggnad i den privata sektorn har vi på något sätt bara, om vi ser Sverige som ett land, flyttat risken från staten till den privata sektorn.

Med tanke på den osäkerhet som ni beskriver om vilken väg vi går måste vi också fundera på detta: Vad är riskerna

med att göra för mycket eller för lite? I dag tycker jag att vi saknar diskussionen om vad riskerna är med att vi gör för lite finanspolitiskt. Jo, det är faktiskt att Riksbanken gör lite för mycket lite för länge. Vi får till slut en ohållbar penningpolitik som ett resultat av det och det är mer riskabelt än stimulans via helikopterpengar, större investeringsprogram eller högre arbetslöshetsstöd.

Jag skulle igen hålla med Tore om att det här är ett läge där finanspolitiken behöver ta ett mycket större ansvar så att Ingves faktiskt kan lätta lite på den gaspedal som gör att den privata sektorn i dag utsätter sig för lite för stora risker.

Magdalena Andersson

När det gäller det faktum att penningpolitiken och finanspolitiken är uppdelade finns det många stora poänger. Men i den här krisen har även nackdelarna med det blivit ganska uppenbara. Det har funnits lägen där det kanske hade varit bra om penningpolitiken och finanspolitiken hade kunnat samordnas på ett sätt som man inte kan göra inom det ramverk som vi har. Man har varit väldigt framgångsrik med det när det gäller att få ner inflationen – oerhört framgångsrik. Däremot skulle det, om man hade haft helikopterdropp, under krisen kanske ha behövts samorganiseras mellan Riksbanken och regeringen – ingen behöver dock tro att vi är på väg att göra det. Rent teoretiskt skulle det kunna samorganiseras mellan Riksbanken och Regeringskansliet, men för att få pengar i ekonomin behöver vi göra det via Riksbanken.

Tore Ellingsen

Jag har tänkt på det men trodde inte att det vore nödvändigt (att blanda in Riksbanken i finanspolitiken).

Magdalena Andersson

Nja, det kan man säkert diskutera. Om

man skulle göra en samordnad insats är det inte självklart hur man skulle kunna göra det inom det konstitutionella ramverk som vi har just nu.

Erik Hegelund

Jag har en fråga till Tore: Hur tänker du kring den långsiktiga jämviktsarbetslösheten? Kan den påverkas, på medellång eller lång sikt, av de problem som du beskriver?

Tore Ellingsen

När man har en hög arbetslöshet är det lätt hänt att en del av dem som hamnar i arbetslöshet och förblir där under två-tre år också förlorar förmågor och blir mer eller mindre permanent oanställningsbara. Absolut, sådana effekter har dokumenterats ganska väl i internationell litteratur. Det finns koppling mellan lång och kort sikt när det gäller arbetslösheten.

Kari Lantto

Jag har en fråga angående helikopterpengar och Finanspolitiska rådet. Jag var här för ett par år sedan (2013) och pratade mig varm för en konjunkturbaserad arbetslöshetsförsäkring. Jag hade hittat på en egen idé. Det visade sig sedan att Finanspolitiska rådet hade diskuterat detta redan 2009, och återkom till frågan 2012, efter vissa motargument i LU2011. Diskussionen är alltså igång och man har väldigt goda insikter om vitsen med helikopterpengarna och hur det amerikanska systemet, och ett antal andra system, fungerar. Nu håller rådet på att koka fram något mycket fint om detta av "A Macroeconomic Theory of Optimal Unemployment Insurance" av Landaïs, Michaillet och den välkände Saez, och ett par andra där man kommer att finna mycket stora reaktioner på den optimala arbetslöshetsförsäkringen när arbetslösheten varierar.

Helena Svaleryd

Är detta någonting som man funderar över – en konjunkturpassad arbetslöshetsförsäkring?

Magdalena Andersson

Det är ingenting som diskuteras för tillfället. Jag plockar med mig frågan.

Kari Lantto

Vi har ett problem. Ni höjde taket och penningen i a-kassan, och ni ska ha den lägsta arbetslösheten i Europa om några år.

Det går inte. Den rena konjunktur-anpassade arbetslöshetsförsäkringen höjer mer än vad ni gör. Ni måste ta tillbaka det när konjunkturen vänder. Det är det bästa att göra.

Magnus Henrekson

En snabb fråga till Tore: Jag är nyfiken på hur stora belopp du tänker dig att man skulle dela ut. Är det någon tusenlapp till varje svensk eller handlar det om avsevärt större belopp?

Till Magdalena Andersson: Är den nya princip ni nu sjösätter där att i stället för att staten lånar upp tar ni medel från statliga bolag, SJ t ex, som behöver göra mycket stora investeringar och som nu måste låna till detta och till högre ränta än vad staten behöver betala. Är inte detta ett sätt att kringgå budgetlagen?

Och en sista fråga till finansministern: Tore Ellingsen säger att lönerna är 6 procent för höga och att det är ett problem. Ni höjer lönekostnaderna med 12–13 procent på kort tid för människor under 26 år utan att Stefan Löfvén går ut och vädjar till parterna att ta sitt ansvar och få ner de nominella ingångslönerna för yngre så att inte de reala kostnaderna ökar. Som socialdemokrat och tidigare fackföreningsman skulle man ju kunna tro att han är särskilt väl skickad för att vara avsändare för en sådan vädjan.

Om 6 procent är ett problem för arbetsmarknaden i stort, hur stort är inte problemet med 12 procent för dem under 26?

Tore Ellingsen

Jag kan börja med beloppen: Jag skulle gärna vilja räkna på det enligt olika modeller. Mellan tummen och pekfingeret skulle jag gissa att vi kanske talar om en stimulans på 3 000 per invånare i Sverige. Det skulle vara 30 miljarder. Det är ganska mycket. Men som sagt har jag inte räknat på det. Man ska titta på skattemodeller och även andra teorimodeller, bidragsmodeller osv för att se: Vilket genomsnitt är det sannolikt att vi får? Där är inte jag. Jag har inte haft tillräckligt med tid att fundera på det.

Magdalena Andersson

Regeringen har ju målsatt soliditetsnivå på alla de statliga bolagen. En del bolag ligger över den soliditetsnivån, och då brukar man begära extra utdelning. Det är inget ovanligt eller extraordinärt, utan det görs löpande. Att det av valtaktiska skäl inte gjordes med Akademiska Hus och SJ i närheten av valet antar jag beror på att den förra regeringen gjorde bedömningen att man inte skulle göra det.

Det här är helt i sin ordning, så brukar man göra när man ligger högre än den målsatta nivån. Det är inget konstigt med det.

När det gäller SJ har det här ibland länkats till om man kan köra tåg i Norrland eller inte. Jag tror inte att någon i det här rummet tycker att det är lämpligt att SJ kör tåg i Norrland med förlust och på så sätt minskar sin soliditet.

Kommer höjningen av arbetsgivaravgiften för ungdomar att påverka någonting? Det hade varit intressant om man hade sett något rejält hända i början, efter införandet av den sänkta arbetsgivaravgiften. Man borde tills man har en löneanpassning uppåt ha sett en

effekt, men man har inte kunnat hitta någon. Tvärtom har man gjort bedömningen att den har haft en väldigt liten effekt. Enligt den teoretiska modellen borde man först ha haft en anpassning uppåt – det sker med en liten fördröjning. Så i början borde man ha sett en effekt av sänkningen, men det gjorde man inte heller.

Nu är vår bedömning från finansdepartementets sida att det inte bör ha någon effekt när man genomför höjningen, men det kan vi säkert utvärdera om ett år när vi träffas här igen.

Helena Svaleryd

Jag vill tacka personerna på podiet och publiken som deltagit i diskussionen. Den har varit mycket intressant att följa. Vi har diskuterat behovet av både strukturella reformer på mikronivå och konjunkturella åtgärder. En intressant fråga är om det är konjunkturella faktorer som påverkar Beveridgekurvan, eller är det strukturella problem på arbetsmarknaden? Det får vi fortsätta att titta på. Vi tackar alla medverkande.